

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Lucae Opalenii. Marsalci Curiae Regni Poloniae. Seu
(Anagrammaticae.) Pauli Naeoceli De Officiis Libri Tres**

Opaliński, Łukasz

Amsterdami, 1668

Pars Capitis Tertia. Ut à nobis nosci voluit Deus. Ubi, Religionis veræ,
triplex, per tria tempora, status ejusquè ultimæ, id est, Christianæ,
fundamenta: ac Signa: Per quæ Hæreses, ab illâ, facilè ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46825)

mæ posthumæ dixit ; Non totus moriar : Christianus immortalitatis, & resurrectionis certitudine dicat ; Totus non moriar. Et animâ namque vivemus, & corpore.

Mors enim somnus.

Toto itaque animo æterna appetenda.

Mors enim nostra, verè somnus tantum, & dormitio est : & phase, seu transitus ad vitam meliorem : Hoc meruit, qui mortem moriendo triumphavit : idquè victoriæ pretium, præmiumquè, & ipse tulit : & nobis reliquit. Anhelemus eò igitur : Deum in quo omne bonum appetamus : in eum toto animo, & Naturâ feramur : & sic transeamus per bona hæc temporalia, ut illis æterna lucremur.

PARS CAPITIS TERTIA.

Ut à nobis nosci voluit Deus. Ubi, Religionis veræ, triplex, per tria tempora, status : ejusquè ultimæ, id est, Christianæ, fundamenta : ac Signa : Per quæ Hæreses, ab illâ, facile dignosci, vitariquè possunt.

Deus se autore cognoscitur.

Hinc manat religio vera.

Deus non nisi se autore cognoscitur : inquit verè Hilarius. Itaque illi soli de se credendum est : & iis ; quæ cognitioni nostræ, tribuit, assentiendum. Hinc enim religio manat : id est : *de rebus Divinis, segura, immutabilis, & necessaria, à Deo hausta veritas.* Videamus igitur : quoties, & quomodo, eam, generi humano, aperuit : seu, *ut à nobis nosci voluit, Deus.*

LEX

L E X N A T U R Æ.

Vera Dei cognitio, ac Religio, ad tria ^{Prima in} tempora reducitur. Primùm enim; ^{lege natu-} ^{ra.} innotuit statim Deus; homini creato. Nam recens, à Dei manu, & opere, factorem ^{Innotuit} suum conditoremquè, quin cognoverit; ^{enim A-} ^{damo} ^{Deus.} dubitari non potest: *manifestavit enim se illi: allocutus eum est:* & dum mentem ejus, cognitione rerum creatarum illustravit; (quod nomenclatura illa animalium testatur: & addictum usui ejus univ-
sum:) Dum, inquam, hæc usu ipso, cognovit; necesse est, ut Autorem quoque eorum cognoverit.

Sed hæc notitia: ut sufficiens & conve- ^{Sufficien-} ^{ti ad sta-} ^{tum inno-} ^{centia no-} ^{titia.} niens, rectæ illi ac simplici innocentia erat; ita procul, à curiosâ nimis, acri, & inquietâ indagacione: in quam, *esu ve-* ^{tituti fructus,} *lapsa est natura humana: & loco sapientia, scientiam tantùm consecuta:* quæ eam anxiam magis reddidit: & turbatam. Quippe, quam non dono Dei, sed transgressione mandati, & pravâ concupiscentiâ, adepta est.

Post culpam verò; & poenam primi ^{Qua post} ^{culpam} ^{non cessa-} ^{vit.} Parentis: nihilominus, & ipsius, & posterorum ejus, eam curam habuit Deus; ut noluerit eos oblivione Divinitatis, ignoracione recti, & neglectu probitatis perire. Ipsum quinimo *Caim*, odio fratris, ac

Firmata, salubri redargu- zione, & admoni- tione Caim. invidiâ incensum, jamquè cædem ejus cogitantem, *blandè admonuit*: Bene, aut fecus, facta; præmium vel pœnam manere: Moderandum ratione affectum: & posse eum domari. Nonnè si bene egeris, (inquit) recipies: sin autem malè; statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. *Quo ipso; peccatum contra naturam esse, vitariquè posse, ostendit*: Conscientiæ internum dictamen firmavit: & denique, in posterum, vitæ emendatæ statuit præceptum.

Apud Sethi progeniem cultus Dei verus. Post necem Abelis, natus est Adamo Seth: huic verò filius Enos: qui (ait Scriptura) cæpit invocare nomen Domini: Cultusquè Dei, ac Religio vera, apud illius posteros mansit: Scissumquè genus humanum, in filios Dei, in Sethi posteris: & filios hominum, in generatione Caim.

Quem corrupto genere humano, solus Noë propagavit. Sed cùm filii Dei, accepissent sibi in uxores filias hominum; corrupissetquè omnis caro viam suam; *Noë tantum, (inquit Scriptura;) Vir justus, atque perfectus fuit, in generationibus suis: & cum Deo ambulavit*: ideoquè solus diluvio servatus est.

Ex ejus tamen posteris, potissima pars, in theoplanesiam politheiam, & idololatriciam lapsa. Sem tantum generatio, ad
Abra-

Abraham, & deinceps per Israëlitas, us- ^{Cujus ta-}
 que ad promulgationem scriptæ legis, ^{men po-}
 propagavit acceptum Deo cultum: qui ^{steri lapsi.}
 pauco tum constabat ritu: eoquè usu po- ^{Præter}
 tiùs, quàm per institutum, recepto: ac ^{Sem &}
 introducto. Præter circumcissionem, quam ^{Abrahâ.}
 Abraham, expresso jussu Dei orsus; fan- ^{Cui cir-}
 guine pactum, cum Deo sanxit: eoquè ^{cumcisio}
 suam posteritatem obstrinxit. Huc usque ^{imperata,}
 vocatur lex naturæ.

L E X S C R I P T A.

Sed cùm, nullo hætenus certo institu- ^{Deus tan-}
 to, illigasset Religionem Deus; tandem ^{dem Re-}
 ejus statum *definiuit: promulgatione legis:* ^{ligionem}
digito suo, in tabulis lapideis, exaratae: ^{scripto}
jussu, imperatæquè per Moysen interpretem. ^{præcepto}

Promulgationis istius, ingens prorsus ^{Et pro-}
 authoritas: quippe factæ, autore ipsomet ^{mulgaa}
 Deo. Quod ipse, utpote magnum, sig- ^{legem}
 nanter expressit: dum Moyse loquens; ^{propria}
 veniam (ait) ad te: in caligine nubis: ut ^{allocutio-}
 audiat me populus loquentem. Et cùm ^{ne.}
 hoc, magnâ præstitisset majestate: vidi- ^{Et mag-}
 stis, (inquit,) quòd de cælo locutus sum ^{na maje-}
 vobis. Nempe; postquam toties, pri- ^{state.}
 vatim affatus Patriarchas esset; tandem
 etiam totum, ex eorum progenie popu-
 lum, triduo ante præmonitum, consti-
 tutoquè die. Hanc allocutionem Moyses

*Quod
merito
exagerat
Moyses.*

*Magnum
quippe,
& ad au-
thoritatem,*

*Et ad in-
cunctandam
terrorem.*

*Lex hac
partim
Moralis.*

*Quae ve-
tat pecca-
re.*

ingeminans; Accessistis, (ait) ad radicem montis: qui ardebat usque ad coelum: locutus est Dominus ad vos, de medio ignis: vocem verborum ejus audivistis. Et passim hæc, merito in sacris repetuntur: eximia enim, & prorsus summa fuere, ad conciliandam legi auctoritatem: & quæ assensum ei, obsequiumque, exigent, necessario. Non enim populus Israel, (inquit Augustinus;) auctori legis Deo, & ejus interpreti Moyse, sic credidit; quemadmodum suo Lycurgo Lacedæmonii: quod ab Jove, sive Apolline, leges quas condidit, se dixit accepisse. Cùm lex dabatur populo, quâ unus coli jubebatur Deus; mirabilibus signis, prodigiis, & motibus apparebat, creaturam servire debere Creatori: & timor incussus est Dei; terribilis super omnes Deos: & frenum exinde peccati. Hanc enim causam, sic promulgatæ legis, adfert Moyses: ut terror illius esset, (inquit,) in vobis, & non peccaretis.

Lex ista, & Religionem continet: & Politiam: de hac non est hic sermo. Religio verò, de qua nunc res est, habet præcepta: partim ad vitam, & mores: partim ad ritus, ceremonias, cultumque Dei. Prima pars, *Moralis* dicitur: quæ aut vetat peccare: dum, non occides; inquit: non furtum facies: aliaque: sed in-
ter

ter illa, altum profectò, perfectumquè
 illud: non concupisces: quo omne pec-
 catum penitus arcetur: excluditurquè:
 Aut jubet bene agere: imperatquè virtu- *Et jubet*
 tes: quarum officia ad duo capita redigit: *bene age-*
 nempe, ad Dei, & proximi dilectionem. *re.*
 In his enim duobus, universa lex & Pro-
 phetæ. Hoc mandatum magnum in lege.
 Hoc compendium pietatis, charitatisquè
 in quo tota sanctitas, & justitia.

Pars altera ejusce Religionis, *ceremo-* *Partim*
nialis erat. Ubi accuratè, cultus sacrorum *Ceremo-*
 descriptus: ut ritus phase: esus agni: & *nialis. in*
 azymorum: requies Sabbathi: neomeniæ: *ritibus.*
 altare: victimæ: holocausta: expiationes:
 thymiamata: aliaquè complura: quæ si-
 gillatim, minutatimquè recensentur.

Lex itaquè Domini Sancta: sed tamen *Sancta e-*
 pro ingenio; populi constituta. Hinc e- *quidem*
 nim est: quòd *præmia illi fuere, vitæ præ-* *sed ad in-*
sentis: & bonorum temporalium: quorum *genium*
 promisso, & largitione ad observantiam *Populi*
 invitatus: non aliter; quàm pueris olim, *facta.*
 dant crustula blandi Doctores: elementa *Premia*
 velint ut discere prima. Deinde: cùm *hujus vi-*
 idem populus duræ admodum esset cervi- *ta assig-*
 cis; pœnis repentinis, & suppliciorum *nans.*
 fervili terrore, sæpiùs compescendus fuit.
 Uti enim, olim futura præmia, illos non *Pœnis pu-*
 illexissent; ita nec pœnæ deterruissent *niens re-*
 posthumæ. Omnino itaque ingenio tan- *pentinis.*

tum populi illius, accomodata lex fuit.

Unde patet cessaturam fuisse.

*Prout prædictis imple-
tumquè.*

Atque vel hinc patet: cessaturam illam fuisse: & locum daturam perfectiori: quæ omnes gentes concerneret: converteret: & comprehenderet. Prout id Jacob Patriarcha, David sapius, tum Isaias, Jeremias, Daniel, Malachias, aliiquè locis notis prædixere: impletumquè videmus.

Nec sine causa est, quod decem tantum præcepta ἀπολύειν voluerit Deus. Nempe ut majorem auctoritatem adderet illis, quæ totum genus humanum in perpetuum obligant, ideoque; immutabilia sunt.

LEX GRATIÆ.

Tertium Religionis veræ tempus à Christo.

Post legem, itaque naturæ, quæ ad Moysem; post legem scriptam, quæ ad Christum; tandem ab illo: incipit consummata Religionis tempus: tertium; ultimumquè: quod est, Lex nova: Lex gratiæ.

Qui auxit moralia præcepta, ac perfecit.

Quæ licet figuram, (inquit Leo;) in veritatem; Prophetiam, in manifestationem; legem deniquè in Evangelium vertit; atamen non modo nihil, de Moralibus ac Decalogi præceptis dempsit: sed potius longè illa auxit: perfecitque: ut vel ipso hoc Scripto, quo præcipua Christianæ sanctitatis explicantur, patet evidenter. Ceremonialia verò, quæ in figura olim erant, re ipsa

ipsa complevit: ita ut pro carnibus anima-
 lium, & sanguine hircorum, jam (ex
 prædictione Malachiæ) in gentibus, &
 in omni loco, sacrificetur, & offeratur nomi-
 ni ejus: Nempe, oblatio munda: novum &
 incruentum Sacrificium: de quo infra di-
 cendi erit locus.

Præmium verò legis istius, æternum con-
 stitutum: & non in carne, sed spiritu beati-
 tas. Cùm Christus, suis meritis, dedit
 nobis potestatem filios Dei fieri, his; qui non
 ex carne nati, credunt in nomine ejus: &
 exinde, hæreditatem capiunt æternæ fe-
 licitatis: in qua summum, & naturam
 etiam supergressum hominis, bonum.

Quod attinet novæ hujus legis promul-
 gationem; hæc non eo, quo vetus, modo fa-
 cta. Non enim illi apparatu, Majestate, &
 pompa: quia hic modus, ad ingenium huma-
 num, sese quodammodo attemperantis Dei,
 ultra non placuit. Non etiam cum terrore, &
 minis: quia videretur; non posse serviri Deo,
 nisi ex metu, & coactè. Alia itaque placuit
 ratio: ut patet ex his, quæ de Incarnatio-
 ne dicta sunt. Nempe; per mansuetam
 charitatem, & per infirma ac contemptibilia,
 victor, ac triumphator animorum, mul-
 to mirabilior esse voluit Deus: majoremquè
 hinc vim, & efficaciam suam ostendere.

Unde est, quòd doctrina ejus, humilis
 visa, primâ fronte: & abjecta. Et præ-

*Prædica-
tio Euan-
gelii pri-
ma fronte
humilis.*

*Attamen
vicit su-
perbam
Philoso-
phiam.*

*Et nunc
sola re-
gnat.*

*Non scri-
pto tradi-
ta.*

dicatio Euangelii, (inquit Hieronymus, ad parabolam grani sinapis;) minima omnibus disciplinis videtur: hominem Deum, Christum mortuum, & scandalum Crucis prædicans. Confer, (inquit) ejusmodi doctrinam, dogmatibus Philosophorum, splendori eloquentiæ, compositioni sermonum: *certè primâ specie, minor videbitur, cæteris seminibus, sementis Euangelii.* Attamen hæc talis; non in sublimitate sermonum, nec in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis; per homines sine literis, (ut vocantur in Actibus Apostolorum) per viles, & imperitos idiotas, *xupias* illas *δ'όξας* evertit: vanas esse ac inanes ostendit: natas de ingenio, & sapientiâ sæculi: quam Dominus, stultitiam vocans, *stulta mundi in confusionem superba Philosophiæ elegit.* Ita ut & illa; & literæ; & scientia quæ inflat; omnisque mentium fastus; tandem *colla ejus doctrinæ submiserit*: quæ irrifa, ac illusa olim; nunc sola regnat: & animis imperitat nostris. Nempe; vicit, suis viribus, nixa veritas: & stupendo prorsus modo, peregit tranquilla potestas: quod violenta, vetus illa, non fecit.

Altera promulgationis legis novæ diversitas: quòd non scripto, nec per literam, facta sit. Nihil enim scripsit, nihil dictavit Christus. Nec doctrinæ suæ, quam mundo in-

intulit, formulam autographam reliquit. Ita; ut *Euangelium*, seu bonum nuntium; non sit propriè, narratio illa dictorum, gestorumquè Christi: quam quatuor, ab Ecclesia approbati, Historiæ istius, Sancti Scriptores, edidère: sed potiùs hoc nomine vocari debet *κῆρυγμα* ipsum: id est, legitima prædicatio: facta per Apostolos: id est Missos. Ideo prudenter certè, ut omnia, adnotavit Maldonatus: non vocari in scripturis *Euangelistas*, qui *Euangelicam scripsère Historiam*: sed potiùs qui prædicarunt *Euangelium*. Quod testatur, locus ille notus factis, *Isaiæ*, cùm inquit: Quàm pulchri sunt super montes pedes Euangelifantis, & prædicantis pacem: annuntiantis bonum: prædicantis Salutem: dicentis; Sion: regnabit Deus tuus. Quæ non de scriptoribus, sed prædicatoribus *Euangelii*, & Apostolis dici; & verba clara testantur: & vel ipso Paulo interprete, manifestè constat.

Qui ipsi Apostoli, non ex scripto prælegendam, sed ex auditu prædicandam, fidei formulam accepere. Ostenduntque id: solennia illa; oretenus data, legationis velut instrumenta: quæ ab Euangelistis referuntur. Ut à Matthæo: qui post recensita Apostolorum nomina, datamquè illis tam amplam potestatem; *Hos*, (inquit) *duodecem misit Iesus: præcepitquè eis: dicens;*

Sed prædicacione.

Euangelistæ propriè prædicatores.

Et loco Isaiæ.

Et interpretatio Pauli.

Apostolè oretenus missi, non scripto instructi.

Testimonio Matthæi.

Lucas. *Euntes prædicate, dicentes.* Et apud eundem; post Resurrectionem suam, repetiit Dominus: *Euntes ergo,* (inquit) *docete omnes gentes.* *Marcus* quoque: *vocavit* (inquit,) *duodecem: & cepit eos mittere binos: & exeuntes prædicabant.* *Lucas* convocatis (ait) duodecem, dedit eis virtutem: & *misit illos prædicare.* Apud *Joannem*; Illud: *sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Et paulò post; ad declarandam potestatem; quorum remisistis peccata, remittentur &c. *Paulus* quoque; Legatione (inquit) fungimur pro Christo, tanquam Deo per nos exhortante. Qui nos (ait alio loco) *fecit ministros novi testamenti, non literâ, sed spiritu:* Sed omnium optimè, *Marcus:* claudens Christi Historiam, describit sic modum prædicationis. Et Dominus (inquit) quidem *Jesus,* postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum: & sedit à dextris Dei. *Illi autem profecti, prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirman- te, sequentibus signis.* Nullibi itaque, ut vides, mentio: scripto exaratae legis: sed cum promisso assistentiæ, datæ potestatis, & virtutis, missionis, & prædicationis, *jurisquè ligandi, & solvendi.*

Nusquam scripto legem exarataam, promulgans. Cur autem Christus non tradidit scripto doctrinam suam? Primùm, ea causa adferri potest: *quòd semper elegerit, mundo,*

& expectationi humanæ, contraria. Itaque ^{Noluit} illiteratus potius haberi, quam literis uti ^{nempe} voluit. ^{Christia-} *In parabolis tantum, aperuit os* ^{nos literis} *suum: & quia cum simplicibus fermociti.*
natio ejus; ideo, scriptis operosis non est
usus. Deinde cum professus esset, se non ^{Nec scri-} *venisse legem scriptam solvere: ut id re ipsa* ^{ptum legi} *ostenderet, nullum ei scriptum opposuit. Sed* ^{scriptæ} *præcipua, & vera causa, ea omnino est:* ^{opponere.}
quod voluerit Ecclesiam suam, supra fun- ^{Sed Ec-} *damentum Apostolorum stabilire: id est,* ^{clesiam} *tantum supra potestatem à se datam: quam* ^{supra} *numquam cessaturam, neque erraturam, &* ^{funda-} *fæpius, & magna asseveratione, promi-* ^{mentum} *fit: atque re ipsa adimplevit.* ^{Apostola-} *ris straxit*

Lex ergo nova, nihil aliud est; nisi do- ^{Et in po-} *ctrinæ fidei, à Christo oretenus datæ, &* ^{testate} *scriptæ (ut Paulus ait) non atramento,* ^{Ecclesia-} *sed Spiritu Dei vivi; non in tabulis Lapi-* ^{stica, sua} *deis, sed in tabulis cordis; talis inquam do-* ^{assistencia} *ctrinæ; ejus ope, auxilio, assistentiâ,* ^{continua-} *per legitimam Ecclesiasticam potestatem,* ^{tâ.} *continuatio: & successio. Quæ definitio* ^{Scriptu-} *constituit, unam, Sanctam, Catholicam,* ^{re novi} *Ecclesiam Christi.* ^{Testamē-}

Sed, inquires; quorsum ergo scripturæ ti, ad cõ- ^{solationē} *novi testamenti? Respondeo: ad consola-* ^{tionem} *tionem fidelium, & jam credentium. Habet* ^{jam cre-} *nempe Ecclesia, depositum hoc ingens:* ^{dentium.} *quod custodit: quo gaudet: quo utitur: inquirant* ^{Non ut} *non ut hinc, de sancitâ credendi regulâ, du-* ^{novam si-} *bitet; dem.*

bitet; disceptet; aliamvè (ut hæretici solent) inquirat: (Etenim eam; conformem scripturis, decisam à Conciliis, defensam Patrum sententiâ, &, quod summum; acceptam à Christo, per Apostolos traditam, per eorum successores continuatam, habuit: habet: habebitquè semper.) *Sed, ut fidam narrationem præcipuorum, quæ Christus fecit, aut dixit, habens; refricet, magna consolatione, memoriam primæ prædicationis: & doctrinæ semel constitutæ.*

Sed ut memoriã prædicationis refricens.

Ex eariã privata interpretatione non est fidei Regula.

Non omnia continent.

Non modo ac sine legis scriptis.

Caruit illis aliis quamdiu Ecclesia.

Hinc verò manifestum est, aut fallere, aut certè *falli eos: qui scripta hæc sacra, ita jactitant; & præferunt; ut regulam unicam fidei constituent, non tam illa; quam potius sensum ex illis, suã interpretatione depromptum.* Atqui, nec Evangelica narratio, nec Apostolorum gesta, aut Epistolæ, omnia habent, quæ per continuatam doctrinam tradita accepimus: nec modo, ac fide legis, sunt exarata: ut dogmata nempe omnia fidei, præceptaque rituum, figillatim dicent: recenseant: sanciantque prout lex vetus, & scripta fecit. Et *satis constat, prædicationem, & Ecclesiam, plures per annos, sine ullo scripto extitisse: nullamquè ejus in Actibus Apostolorum, mentionem esse. Cùm tamen essent omnes perseverantes, in eorum doctrinã.*

Quod verò, Evangelistæ, Historiam Christi

Christi scripserunt ; gravibus equidem ^{Instinctu}
 causis ; nempe instinctu Spiritus Sancti , ^{Spiritus}
 & magno Ecclesiæ , ac posteritatis com- ^{S. exara-}
 modo , adducti sunt : sed non certè , ut ^{ta.}
 conderent Scriptam legem : formulamquè fidei ^{Posterita-}
 & canonem constituerent credendi. Quod ^{tis com-}
 aliâ formâ modoquè fieri oportuisset : & ^{modo.}
 quod reservatum videtur , donec dubita- ^{forma ca-}
 tionibus , & quæstionibus variis , (ut ^{nonis.}
 est ingenium humanum ;) & post , hæ-
 resibus (quas futuras prædixit Domi- ^{Qui ortis}
 nus) ortis ; necesse foret , dogmata ver- ^{quæstio-}
 bis certis ponere : canonem ferre : & ^{nibus &}
 scripto sancire : Prout factum ab Apосто- ^{heresibus}
 lis , in quæstione illâ primâ , de circumci- ^{demum}
 sione gentium. ^{constitu-}
 tus.

Scripturæ itaque Novi testamenti , non ^{Conclusio}
 sunt propriè lex ; data , sancitaquè cun- ^{hujus lo-}
 cta , complectentes. Nec , prout dixi ; ^{ci.}
 fine , modo , ac formâ præcepti , sunt
 exaratae. *Nec licet illis , nisi sensu Ecclesiæ ,* ^{Non lice-}
cujus depositum sunt , uti : Nec fas inter- ^{re uti scri-}
 pretari aliter , quam constituta semel fi- ^{pturis ni-}
 dei doctrina permittit. Ita , ut *qui illas so-* ^{si Eccle-}
las , pro unica fidei regulâ jactant ; profectò ^{sia sensu.}
earum specioso obtentu , licentiam , disceptan-
di quærant , potestatem verò , & obsequium
tollant.

Hisce verò ita deductis ; etsi non fuit ^{Contra}
 mihi animus hoc Scripto contra hetero- ^{heteroda-}
 doxos dicere : nec argumentum , quod ^{xos præ-}
 mihi ^{scriptio-}
 ne.

Ad do- mihi proposui, id requirat: (nam *μεγίστην*
mesticos *ὁμοίαν τὴν μίσησιν* scribo:) Attamen quoniam
fidei. ordine deveni ad hunc locum; *ὡς ἐν παρρησίᾳ*,
Velut non disputabo, sed præscribam pauca:
præter quæ tamen probè pensitata, & ad opinio-
opus. nem tollendam, & ad agnitionem veri,
sufficere possunt.

1. *Esse ve-* Prima itaque *præscriptio* fit: *Esse inter*
ram Re- Christianos *Religionem veram*: Hoc nemo
ligionem. diffitebitur: nisi qui aut ejus, quam præ-
feret incertus: aut novæ alicujus autor:
aut cujuscunque contemptor est.

2. *Unam* Altera *præscriptio*: *Religionem veram*
tantum *unam tantum esse*. Nam verum; unum.
esse. Dissensus ex uno, plura facit: & contra-
dictoria: quæ in re una, vera esse ne-
queunt.

3. *Neces-* Tertia: *Religionem veram, & unam,*
sariam *necessariam esse*. Nisi enim necessaria esset,
esse. quorsum vera? quorsum una? quorsum
ulla?

4. *Aca-* Quarta: *Religionem veram, unam, ne-*
tu legiti- *cessariam, à cœtu legitimo retineri*: seu non
mo reti- unius alteriusque, privatâ & singulari
neri. opinione consistere: sed multorum con-
sensu, & velut consociatione. Alioqui
singularis, & cujusque privata Religio,
multiplex esset: ideoque, neque vera,
neque una esset: imo nulla esset: quia
cultus, ritusque debitus; exerceri, nisi in
cœtu non potest: si neritu autem, nulla
Religio est. Quin-

Quinta: *Cœtum hunc, potestate & lege s. Eum contineri*: Hoc enim tantum vinculo coalescit omnis multitudo. Alioqui non esset, legitimus Cœtus: sed turba: non consentiens, in potestatis, & legis obsequium. potestate, & lege constare.

Sexta: *Potestatem manasse, à missione*. Hanc à Christo Apostoli, ab illis Ecclesia accepit. Hæc est (ut evidenter ostendi ac demonstravi:) *primarium, fidei, & doctrinæ Christianæ fundamentum: cui superædificata Ecclesia.* 6. Potestatem à missione esse.

Septima: *Missionis veræ ac legitimæ notam; esse successionem.* Hæc aut nulla est: *aut una est: Nulla esse non potest; quia non interituram, promisit Christus. Una igitur tantum est.* Eam autem alia Ecclesia, præter Catholicam, non modò docere non potest: sed ne profiteri quidem audet. 7. Missionis notam, successionem.

Octava: *Per hanc unam, missione continuatam potestatem, lex declarata est: Regula, inquam, & formula fidei. Quæ constituta, non mutatur. Semel enim Ecclesia jubet: semper paret.* 8. Hinc regula fidei.

Nona: *Uti potestatem, quæ legem declaravit, ita & legem infallibilem esse.* In utroque enim, est Divinum autosepha: *quod non fallit. Et tollitur omnis religio, si aliqua indubitata, non statuitur.* 9. Quæ uti & potestas, infallibilis.

Decima: *Potestas hæc, est Hierarchica: gradus habens, & ordinem. Ubi autem gradus;*

10. Potestas est Hierarchica, gradus, & ordinē, habens. *Undecima: Ex prædictis, sic describitur Ecclesia: ut sit; in verâ, unâ, necessariâ Religione, congregatio fidelium, sub potestate, ac lege constituta: Missionem ac successionem habens: certam fidei Regulam retinens: Infallibilis, & sub uno, summoque capite.*

Hanc qui non accipiunt manifestis se induunt vltro erroribus. Positis autem his, quæ sese ratione consequuntur: Convenio Ecclesias: (omnes equidem, præter unam, falsas;) & exquiro: num acceptent, præscriptiones hæc, admittantquē. *Quæ non; sua confessione arguentur, non habere Religionem veram: unam: necessariam; potestate & lege devinctam. Non item potestatem à Missionem: nec missionis successionem: Nec ab illâ, formulam fidei unam infallibilem: nec in optimâ regiminis formâ: quæ est Principatus. Sed potius αὐτοκρατορίας: & nullam denique Ecclesiam.* Istis, inquam, Erroribus, & absurdis, se ultrò induerent: non admittendo hæc, quæ præscripsi. Admittent igitur potius cuncta: & dicent: eorum professioni quadrare: ac omnino convenire. Itaque fidenter præscribam cætera: & persequar.

Duodecima ergo sit præscriptio: *Ατάλη, quam*

quam definiti, Ecclesiâ desciscere; eam er-¹² A
roris arguere; & condemnare; Hæreticum ^{tali Ec-}
prorsus esse. ^{clesia de-} ^{sciscere,}
Causa præscriptionis in aper- ^{Hæreti-}
to: Divinam enim auctoritatem qualem ^{cum,}
hic ponimus; quis licitè deferat, arguat-
ve erroris? Deinde; cùm ex antedictis
pateat; *Ecclesiam habere, jus Potestatis* ^{Quia}
summæ; demonstratum autem, libro se- ^{Divina}
cundo, jus ejusmodi in eo fitum, ut ei ^{authori-}
pareatur semper; & nunquam licitè resi- ^{tas, &}
statur; *Ideo, parendum semper erit Eccle-* ^{potestas,}
sia: & tantò magis, quòd aliæ quidem po- ^{violatur.}
testates à Deo, hæc verò prorsus ipsiusmet
Dei: quam *ἡγεμονίαν* rectè vocaveris.

Decima tertia: *Desciscunt ab hac potesta-* ^{13. De-}
te, & hæretici sunt; qui Ecclesiæ sancita, ^{sciscunt,}
& dogmata corrigunt: vel interpretatione ^{qui eam}
scripturarum: vel ratiocinatione huma- ^{corrigere}
nâ: vel pravo studio curiosæ indagationis. ^{presu-}
Hoc enim non permittit, constituta semel ^{munt,}
fidei Regula: quæ jubet credere, non quæ-
rere.

Decima quarta: *Multò magis, Hære-* ^{14. Mul-}
tici sunt; qui novum cætum, separatamquè tò magis
faciunt Ecclesiam. Nam, si fuit semper, ^{qui novum}
ut ostensum est; aliqua, & una; ^{cætum}
ducitur altera, falsa sit oportet. Est verò ^{faciunt,}
hæc nota vera, & proprius character Hæ- ^{Nam}
reseos: facere Schisma: & secessionem. ^{schisma}
Non tam enim erronea opinio hæresim ^{hæresis}
efficit; (nam hæc ab innocenti ignoran- ^{chara-}
tiâ ^{cter,}

tiâ oriri potest:) quàm pertinacia, auctoritati resistens.

15. *Prima fides retinenda.*

Decima quinta: *Prima fides retinenda*: quæ verò, prætextu correctionis posterior inducitur; vitanda semper ac fugienda. Nam id Dominicum, (inquit Tertullianus) & verum; quod primò traditum: posterius falsum. Quod vel illa parabola docet: quæ *triticum seminatum*, ait, à *Patrefamilias*: post verò ab inimico, *Zizaniam*. Additquè Tertullianus: memoranda profectò, notandaquè verba: Ea sententia, (inquit) manebit adversus posteriores quasque hæreses. Ubi non præscriptio tantum ejus, sed prudens, sanè prædictio, & præmonitio est.

16. *Quæ doctrina citò placet suspecta.*

Quia multa indulget.

Quæ mens humana arripit.

Decima sexta: *Suspecta doctrina esse debet, quæ citò placet, & arridet mentibus humanis*. Talis, non jubet credere, quod non capias: quæ supra aut præter captum sunt, rejicit: Inquirere in regulam, permittit: licentiam fovet: obsequium tollit: multa superflua esse, & non necessaria, asserit: & denique, *laxat disciplinam: patentemquè nimis viam aperit: cum angusta sit, quæ ducit ad cælum*. Assentitur verò his facilè animus: quippe; sui juris amans: adstringi præceptis nolens: & ut plurimum prava arripiens sponte: recta sequens invitus. Quia illa, fronte blandiuntur, & statim alliciunt: hæc aspectu aspe-

aspera, ideoquè absterrent: sed, tractu ac mora: illa exitu tandem misera: hæc fine beata.

Decima septima: Hac ratione, sed ob-
tentu recti, hæresis sese insinuare solet.
Frustra tamen. Nam *eventu tot seculorum*
comburtum habemus, omnes istos correctores,
re ipsâ semper fuisse seductores. Id ostendunt
tot, quæ recensentur *nomina sectarum:*
quæ ideo *non ex Deo erant, quia periêre.*

17. Ex-
perimen-
to doce-
mur, No-
vatores
semper
fuisse im-
postores.

Decima Octava: *Quæcunque doctrina*
præfert autoris nomen, ostendit hoc ipso seces-
sionem & Schisma. Vetat Apostolus dicere:
ego Pauli, ego Apollo, ego Cephæ: id-
què ideo, ut non sint, inquit, Schisma-
ta: sed sint omnes in eodem sensu: & in
eadem Sententia. Argumentum enim est
dissensus, & innovatæ doctrinæ: hæc ab
autore denominatio: quam semper sectæ
habuere: nunquam Ecclesia Vera.

18. Hære-
ses novo
nomine
semper,
insignitæ.

Decima Nona præscriptio: manat ab
eo, quod opponi solet. Nempe: *si mani-*
festus Ecclesiæ error sit, (inquiunt:) quomo-
do assensum merebitur, & exiget? Ad hoc,
ut respondeam, præscribo: *Hypothesim*
falsam esse. Nunquam enim regula fidei,
quam sanxit legitima veræ Ecclesiæ pote-
stas, nunquam dico erravit: nec errare, ex
promissione Christi, potest.

19. Falsò
errores
Ecclesiæ
vera ad-
scribi.

Sed fac errasse. Tu ne es qui corrigas? quo
jure, qua potestate? quo argumento; scilicet

Perperâ
privato
iudicio
corrigi
te

te expectabat veritas liberanda. Interim perperam prædicabatur: perperam credebatur: tot millia millium perperam tincta: tot officia perperam operata: ut hunc locum more suo, fortiter premit, Tertullianus.

Quod nova missione Divina fieri oporteret. Certè si errare posset Ecclesia; oporteret Deum primam missionem, novâ evertere: eamquè signis, prout primam firmare: tum demum forsan, fas esset desciscere. Sed fortasse ne tum quidem: quando nec Angelo aliud annuncianti, credere jubemur.

Hæc sunt: quæ meritò præscripti, vera nempe religionis Christianæ fundamenta: & signa.

Hereticis hæc fundamenta religionis non quadrant. Excutiant se verò heterodoxi: & attentè expendant: quâ ratione hæresis nomen effugere queant: seu hæc, tam ipsis non convenientia, simulatè admittant, nec ad Ecclesiam redeant: seu impudenter rejiciant. Rejiciant autem necesse est: quia tueri nequeunt: &, ut jactent; tamen verba rebus contraria sunt: & quod dicunt, factis negant.

Quod ex regula fidei quam præferunt demonstratur. Quod ut breviter demonstrarem; operæ pretium est: ponere in primis Regulam credendi: quam illi præferunt: ea autem est. *Solum & purum (inquiunt) verbum Dei:* seu Autoritas sacræ Scripturæ, fanè intellectæ. Hoc est quod passim jactant: quod speciosè ostentant. Et verum quidem est, veram regulam fidei, ne-

necessariò, sacrae Scripturae, convenire:
nec posse, ab eâ diversam esse: attamen,
si bene inspicias; agnosces profectò, Scri-
pturam hîc obtentui esse: revera autem, pro
regula haberi cujusque interpretationem.

Quam variam esse posse, dissidium se-
ctarum ostendit: Nunquam sine authori-
tate sopiendum.

*Ea enim
est priva-
ta scrip-
tura in-
terpreta-
tio.*

Hac tali regulâ fidei constituta, mani-
festum est: & ruere omnia fundamenta
religionis, quæ recensitis præscriptioni-
bus stabilivi: & sectis minimè congrue-
re. Primùm enim; veram apud se, nec
possunt, nec audent religionem profiteri Non
possunt: quia inquirendam in Scripturis, &
scrutandam docent: qui autem quærit, non
tenet. Non audent: quia dum scire vo-
lunt, non credere; infallibilis certitudi-
nis hostes sunt: quam non ratio humana,
sed fides facit.

*Per quâ
Religionis
funda-
menta.*

*Nec veri-
tas ejus
certò con-
stare po-
test.*

Deinde: si certitudinem veritatis non
profitentur; profectò nec unitatem habent:
nec semel constitutam fidem: sed opinio-
nem ac persuasionem: prout interpretati fue-
rint Scripturam.

*Nec uni-
tas.*

Tertiò: neque necessitatem unius Reli-
gionis agnoscent: quia ex regula credendi,
quam præferunt, sequitur quemque posse
credere prout Scripturam intelligit: Unde
multorum assertio: omnes in sua religio-
ne posse salvari. Quod necessitatem veræ,
& unius, prorsus tollit.

*Nec ne-
cessitas.*

M Quar-

Nec catus legitimus. Quartò: nec legitimum cœtum: quia (ut mox ostendam;) nec potestate, nec lege, constitutum: id est, *non societatem, cum certo ordine regendi, & parendi: sed licentiosâ conspiratione secessionem.*

Nec Potestas. Quod etiam; Quintam, & deinceps, nonam usquè præscriptionem, contra illos esse; evincit. Etenim omnes istæ, potestatem omnino exigunt, & legem. *Potestatem verò illi, adeo non habent; ut Scripturâ contenti, oppugnent etiam ac defurgiant.* Nequè sanè miror: cum hæc constet successione, quæ apud illos nulla. *Dicunt etiam Ecclesiam veram, mille amplius annis, aut non fuisse; aut, quod idem est, occultam.* Quod utrumque successione (tanto præsertim intervallo) vel ruptam, vel ignotam, atque ideo falsam, nullamquè facit.

Nec Lex. Legem verò etiam habere nequeunt. Quia etiam si sanciant dogmata; tamen *eatenus eis assentiuntur, quâ agnoscunt Scripturæ congruere.* Peto verò, *possuntne agnoscere, contrarium? Si possunt; quorsum fidei formula? si non; quorsum inquisitio? aut itaque desinant inquirere, si asserunt se habere, semel constitutam credendi rationem aut si inquirunt; fateantur se illam non habere.*

Nec Hierarchia. Decimò: Hierarchicos ordines aspernantur: & Monarchiæ professi hostes sunt. Un-

Undecimò: Ecclesie definitionem quam Non deni-
 posui; potius (desperatione causæ) diffite- que Ec-
 buntur veram: quam ut eam sibi accommo- clesia.
 dent. Idquè ideo: quia ne esse quidem
 Ecclesiam aliquam, firmiter volunt: as-
 feruntquè. Etsi enim solennia quædam
 ejus retineant, ac usurpent; ut Cathe-
 chismum, instituta circa ritus, Festorum *Quam*
 dierum indictionem, ministros certo gra- *tamen re-*
 du, synodos, excommunicationes, alia- *tinent.*
 què; tamen cuncta hæc, necessitate po-
 tiùs, (aliter enim Religio constare non *Sed ma-*
 posset:) quàm approbatione: Nam ut *gis neces-*
 omnia sibi libera, & integra relinquunt; *sitate*
 ne illegitimi cœtus, & nullo jure congre- *quàm*
 gatæ Ecclesie arguantur; ne illigari con- *approba-*
 fessionem, dogmati adstringi, ac potestati *tione.*
 subjici possint; nulli se aiunt credere, nisi *Dum*
 sacre Scripturæ. Quo ipso; nihil Eccle- *enim vi-*
 siæ debitæ authoritatis adtribuunt: sed ei *tant ob-*
 proprio dominantur judicio: & tantùm *sequium,*
 vanam ejus formam, ac velut larvam ha- *Tollunt*
 bent. Hinc est, quòd passim scripta vul- *ejus im-*
 gant: Nullum sacrum ordinem, nulla *perium.*
 officii potestatisquè discrimina, atque ad-
 eo nullam Ecclesiam, veïut Civitatem
 bene ordinatam, esse.

Ista autem quæ undecies præscripsi; *Ideo con-*
 dum non conveniunt sectis; dum eis ne- *vincun-*
 queunt aptari; hoc ipso facilè, & mani- *tur schis-*
 festò eas convincent, omnium eorum, *matis.*

quæ à duodecima præscriptione deinceps sequuntur.

Quod strictim ostenditur Descivere enim sectæ, (ut quæ præscripsi compendi faciam,) ab Ecclesia, corrigere eam voluerunt: Novum instituerunt coetum: separatamquæ Ecclesiam: Primam fidem, habentes exinde damnationem; reliquerunt: latam aperuere viam: Autores earum, non correctores, sed corruptores, meritò jam audiunt: *sectis denique nomina; de suo nomine imposu-*

Secessionē runt: Etsi enim hoc postremum negetur, vel nomine testantur. & nemo se Luteranum, aut Calvinianum libenter dici velit; sed tamen profectò sunt: nequæ aliter dignoscuntur. *Quod si Euangelicos, seu reformatæ Religionis sese nominent, hæc ipsa nomina novitia, & veteri Ecclesiæ ignota, prorsus esse; nemo nescit: quæ; præter Christianos, & Catholicos, non novit.*

Adhortatio illos qui videntur velle errare. Sed sat evagatus sum: & ultra finem forsàn, modumquæ propositi. Itaque pauca tantùm ad sectatios. Non puto omnes velle errare: si quos tamen ambitio, avaritia, æmulatio prava, studium præcellendi, obsequii detrectatio, arrogantia denique mentis, adeo transversos egit, ut illi peccare lubeat; Videant quæso: quàm periculosæ plenum opus alexæ, levi causâ tractent: quanto in periculo versentur, quo damno, quo discrimine ludant. At-

ten.

tendant deinde ad internum testem in- Atten-
 quietæ mentis. Nemo enim suam con- dant con-
 scientiam decipit, qui fallit alienam. Cla- scientiæ
 mat animus interior, & arguit, vel dere- redargu-
 lictæ, vel non inventæ, vel (quod pessi- enti.
 mum) spretæ veritatis. Quisquis ergo
 ejusmodi es, redi tecum in gratiam.
 Quid prodest, te pertinaciter esse, quod
 esse non prodest? *Num pudet à veritate* Non erü-
vinci? Nonne si illa victrix tui, tu trium- bescant, à
phator erroris? Cur illo suffundaris, quo veritate
gaudebis caruisse? Certè deserta opinio vinci.
 prava, Confessio arberrationis, malè as-
 ferti dogmatis damnatio, Transfugium
 denique ad bonos, solido ac vero, immo
 necessario fructu, pensabit abundè, ina-
 ne, quod hinc oriri possit, levitatis im-
 properium.

Vos verò, qui ignoratione peccatis; Qui ig-
 nolite dogmatis pertinaciam, nimium stu- noratione.
 dium sectæ, & denique odium adversæ peccant.
 partis induere. Non est enim vobis Reli- Inquirät
 gio, etiam post sancitum dogma, inqui- verum si-
 rere: & scrutari: Permittit hoc, aut po- de bonæ.
 tius exigit, regula fidei: quam profite-
 mini. Quærite ergo fide bonâ: *nihil enim*
absurdum magis; quàm aut testari dubita-
tionem, nec tamen inquirere: aut tueri, ac Non reti-
defendere, quæ dixeris quærenda. neantur
 Deinde; sectæ stu-
 non vos secta, & societas opinionis reti- sectæ stu-
 neat: absolvit enim vos hoc vinculo, da- dis.

*Ne ode-
rint nos
gratis.*

*Qui illis
bene cu-
pimus.*

*Voto ad
Deum
Locus
laudat-
ur.*

tum cuique hac in re arbitrium: nullo ad-
strictum obsequio. Deinde; nolite odio
abripi: tum enim demum, spondeo,
agnoscetis: & ignorare vos, cum odistis,
& iniquè odisse cum ignoratis. Nos certè
non vobis irascimur. Poenam errantibus
assignamus, veri agnitionem: victoriæ
vobis pretium, salus Vestra. Pro hac de-
certamus, pro hac pugnamus. Et cum
Apostolo, testis est nobis Deus, quo-
modo omnes vos cupiamus, in visceri-
bus Domini nostri JESU CHRISTI.

Denique voto locum hunc concludo:
& te, Deus, invoco: ut (quod tu solus
potes) mentes opinione corruptas, veri-
tati restituas: & aberrantes oves, in Ec-
clesiæ caulam reducas: ut sit, prout pro-
mifisti, unum ovile, & unus PASTOR.

C A P U T I I.

Περὶ Θεοσεβείας: Seu

De Cultu DEI.

Notitiam **N**otitiam Veram, & agnitionem De-
Dei cul- **N**ovitatis, necessariò veneratio &
us conse- cultus consequitur. Quis enim, cum cogi-
quitur. verit summum illud, intra se infinitè perfè-
Et ab illâ etum, beatumquè, in omnia summè potens
necessario erga nos, mirè & supra modum, beneficium
manat. quis, inquam, non colat? non adoret? De-
benus